

студентів за наявними показниками була спроможна встановлювати громадянські відносини, спираючись при цьому на достатній досвід освоєння громадянських цінностей та їх використання у повсякденному житті.

Як бачимо, існуюча ситуація зі станом громадянського виховання студентів вимагає суттєвого поліпшення, забезпечення більш ефективного впливу на громадянську свідомість та поведінку студентської молоді. Для прийняття відповідних педагогічних рішень, потрібно знати основні причини, що зумовили такий стан громадянської вихованості студентів, який не відповідає сучасним вимогам та критеріям. Саме тому подальші зусилля у нашому дослідженні були спрямовані на те, щоб проаналізувати існуючу практику вирішення зазначеної проблеми, визначивши при цьому найбільш проблемні аспекти організації громадянського виховання студентів.

УДК 378.111-057.87..316.4

ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ В СТУДЕНТІВ ФІЛОЛОГІЧНИХ ФАКУЛЬТЕТІВ

Жаворонкова В.В., викладач

Запорізький національний університет

У статті розглядаються процеси формування комунікативної компетенції в студентів філологічних факультетів. Визначено провідні компоненти комунікативної компетенції студентів

Ключові слова: компетентність, компетенція, комунікативна компетенція.

Жаворонкова В.В. ФОРМИРОВАНИЕ КОММУНИКАТИВНОЙ КОМПЕТЕНЦИИ У СТУДЕНТОВ ФИЛОЛОГИЧЕСКИХ ФАКУЛЬТЕТОВ / Запорожский национальный университет, Украина.

В статье рассматриваются процессы формирования коммуникативной компетенции у студентов филологических факультетов. Определены ведущие компоненты коммуникативной компетенции студентов.

Ключевые слова: компетентность, компетенция, коммуникативная компетенция

Zhavoronkova V.V. FORMATION OF COMMUNICATIVE COMPETENCE OF THE STUDENTS OF PHILOLOGICAL FACULTIES / Zaporizhzhya national university, Ukraine

The article deals with the processes of formation of communicative competence of the students of philological faculties. The leading components of communicative competence of the students are determined.

Keywords: competence, jurisdiction, communicative jurisdiction

Підвищення наукового інтересу до гуманітаризації вищої освіти, обумовлене багатьма факторами. Саме тому сучасний етап розвитку освіти характеризується прагненням виявити теоретичні основи його гуманітаризації, системно й органічно вписати формування мовної культурної компетентності в процес професійного становлення особистості майбутнього спеціаліста.

Проблемі розвитку професійно-педагогічної компетентності присвячено праці відомих вітчизняних педагогів Н.М. Бібік, Л.І. Ващенко, О.Е. Коваленко, О.В. Овчарук, Л.І. Парашенко, О.Я. Савченко. Традиційно вважається, що компетенція – це норма освітньої підготовки студента, при цьому визначається роль ключових компетенцій, загальних для всіх професій та спеціальностей, універсальних у різних ситуаціях. Компетентність, стосовно компетенції, виступає як інтегративне поняття, що характеризує людину як суб'єкт, який реалізує в практичній діяльності компетенції, якими він володіє.

Враховуючи викладене, мету нашого дослідження ми вбачаємо в теоретичному обґрунтуванні й експериментальній апробації умов формування комунікативної компетентності студентів-філологів при вивченні англійської мови у вищому навчальному закладі.

Відомо, що поняття комунікативної компетенції ввійшло у науковий обіг у 1972 р. завдяки американському лінгвісту Д. Хаймзу на противагу теорії мовної компетенції Н. Хомського [1].

Під комунікативною компетентністю Б.Ф. Беляєв розумів здатність встановлювати і підтримувати необхідні контакти з іншими людьми, певну сукупність знань, умінь і навичок, що забезпечують ефективне спілкування [2]. Вона, на думку автора, передбачає уміння змінювати глибину і коло спілкування, розуміти і бути зрозумілим для партнера по спілкуванню.

Комунікативна компетентність, на думку Н.В. Чепелевої, формується в умовах безпосередньої взаємодії, тому є результатом досвіду спілкування між людьми. Цей досвід набувається не тільки в процесі безпосередньої взаємодії, а також опосередкованої, у тому числі з літератури, театру, кіно, з яких людина отримує інформацію про характер комунікативних ситуацій, особливості міжособистісної взаємодії і засоби їх вирішень. У процесі опанування комунікативною сферою людина запозичає з культурного середовища засоби аналізу комунікативних ситуацій у вигляді словесних і візуальних форм [3].

Результати ознайомлення з науковою літературою та аналіз вищенаведених і багатьох інших визначень комунікативної компетенції дозволив нам сформулювати власне розуміння цього поняття стосовно володіння іноземною мовою.

На нашу думку, комунікативну компетенцію слід розглядати як здатність людини розуміти та відтворювати іноземну мову не тільки на рівні фонологічних, лексико-граматичних і країнознавчих знань та мовленнєвих умінь, а й відповідно до різноманітних цілей та специфіки ситуації спілкування. Вважаємо, з цих позицій, для мовленнєвого спілкування недостатньо лише знати систему мови на всіх її рівнях, володіти правилами породження речень, сконструйованих відповідно до граматичних норм, але й необхідно, крім того, адекватно завданням і ситуації спілкування здійснювати свій вплив на співрозмовника і відповідно до цього вживати мовленнєві висловлювання. Отже, комунікативну компетенцію ми визначаємо як індивідуальну динамічну категорію, у якій відбивається єдність мови і мовлення особистості.

В.В. Богданов вважав, що компетентнісний підхід до підготовки фахівців у вищій школі полягає в набутті та розвитку в студентів набору ключових, загальногалузевих та предметних компетенцій, які визначають їхню успішну адаптацію в суспільстві. На відміну від терміна «кваліфікація» компетенції включають, крім суто професійних знань та умінь, що характеризують кваліфікацію, такі якості, як ініціативність, співпраця, здатність до роботи в колективі, комунікативні здібності, вміння вчитися, оцінювати, логічно мислити, відбирати і використовувати відомості [4].

Цілеспрямована робота з формування комунікативної компетенції розумілася нами як цілісний процес, заснований на узгодженні його провідних компонентів: цільового, такого, що відображає вимоги одночасної участі всіх студентів у виконанні окремих завдань; змістовного, заснованого на відборі завдань, сприяючих успішному формуванню комунікативної компетенції; технологічного, такого, що визначає умови, методи і засоби формування комунікативної компетенції; оцінно-результативного, заснованого на конструюванні діагностичних методик визначення сформованості комунікативної компетенції [5].

На основі визначених провідних компонентів комунікативної компетенції студентів нами розроблено комунікативну та проектну методики формування комунікативної компетенції студентів філологічних спеціальностей.

Мета розробленого нами практичного курсу англійської мови для студентів філологічних спеціальностей - це формування комунікативної компетенції в англомовному спілкуванні (в усній і письмовій формах з актуалізацією на професійному компоненті), тобто практичне професійно орієнтоване оволодіння студентами англійською мовою, що передбачає навички в різних видах мовної діяльності (мовленні, читанні, аудіюванні, письмі).

Особлива увага, на нашу думку, повинна приділятися реалізації професійного і соціокультурного компонентів (розвитку вмінь читання, реферування й анотування текстів за спеціальністю та країнознавчої тематики, монологічного і діалогічного висловлювання у професійній сфері спілкування), тобто студенти повинні:

- читати автентичну англійську літературу за фахом і соціокультурної тематики для отримання інформації та використання її в подальшій професійній діяльності;
- реферувати і анотувати наукову літературу зі спеціальності;
- брати участь у професійному спілкуванні англійською мовою;
- володіти структурою документознавства країни, мова якої вивчається.

При організації процесу навчання з метою формування комунікативної компетенції студентів-філологів викладачу потрібно враховувати такі фактори щодо розробки навчальних занять :

- навчання короткому переказу змісту прочитаного або прослуханого тексту англійською (українською) мовою, а також складання анотації та коротких рефератів повинно здійснюватися у процесі виконання низки спеціальних вправ;
- фонетика та граматики подаються не в вигляді зведення правил для вивчення, а як мовний матеріал, в процесі роботи над яким у студента формуються мовні навички та вміння;

- оволодіння лексичним матеріалом відбувається у процесі роботи над текстами підручників, навчальних посібників, суспільно-гуманітарної та оригінальної літератури за фахом;

- тексти для читання на всіх рівнях навчання використовуються автентичні, композиційно-структурні та змістово-завершені, різні за обсягом та мовною насиченістю на різних етапах навчання. Середній обсяг аудиторного читання – 200–300 сторінок.

Відмітимо, що разом з домашнім читанням (200-300 сторінок) загальний обсяг текстового матеріалу для всіх курсів навчання повинен складати 450-600 сторінок. На першому-четвертому модулях рекомендуються тексти загальноосвітнього, країнознавчого характеру, на п'ятому-восьмому модулях – загальнонаукові, загальновиховні та фахові тексти, автентичні тексти зі спеціальності, тексти з газети "English Learner's Digest" та інших періодичних видань англійською мовою;

- фонетичний мінімум передбачає правильну артикуляцію звуків, дотримання при читанні всіх розділових знаків за допомогою пауз різної довжини, використання трьох основних тонів (падіння, підйом, падіння-підйом);

- лексичний мінімум складає 2500 лексичних одиниць (1 модуль – 800 лексичних одиниць, враховуючи шкільний мінімум; 2 – 1200; 3,4 – 500). Склад лексики: загальнонавчання, суспільно-гуманітарна, загальнонаукова, терміни підмови науки, що вивчається;

- граматичний мінімум включає нормативну граматику, а також граматичні явища, характерні для підмови науки, що вивчається, та граматичні явища, що становлять певні труднощі при вивченні мови;

- на початковому етапі навчання систематизуються і узагальнюються знання мови, здобуті у середньому навчальному закладі, закладається фонетична, граматична та лексична база для подальшої роботи студента над мовою. Увага приділяється оволодінню звуками та основними типами інтонації і розвитку навичок розмовної мови; закладаються основи аудіювання англійського тексту та формуються навички читання суспільно-політичної літератури та літератури за фахом (з певною метою адаптації);

- у процесі досягнення практичної мети реалізуються також загальноосвітні, пізнавальні та виховні завдання. Вивчення англійської мови як культурного та соціального явища повинно сприяти формуванню в студентів загальної культури, поглибленню загальнолінгвістичних знань. Тому рекомендується використовувати країнознавчу, суспільно-гуманітарну літературу в обсязі 40% від усього текстового матеріалу;

- теми для розвитку навичок усного мовлення повинні бути пов'язані з життям та побутом студентів, рідним містом, знаменними датами, країнами, мова яких вивчається, а також з актуальними питаннями суспільно-гуманітарного життя в Україні, Великобританії, США.

Експериментальне дослідження проходило в Запорізькому національному університеті на філологічному факультеті. В експерименті брали участь студенти – філологи II курсу в кількості 30 осіб.

Аналіз результатів проведеного нами експерименту показав, що з 30 респондентів двох груп 80% (24 осіб) студентів-філологів виявили цікавість до запропонованих інтерактивних ролевих завдань; 60% (18 осіб) студентів відзначили, що відкрили нові можливості в застосуванні можливостей комп'ютера для майбутньої професійної діяльності.

У ході педагогічного експерименту були виявлені умови і комплекс дидактико-методичних засобів формування комунікативної компетенції студентів-філологів.

Умови можуть бути і внутрішні, і зовнішні. Внутрішні умови визначаються наявністю внутрішньої мотивації студентів до вивчення іноземної мови, їхнім бажанням використовувати в процесі навчання засоби мультимедіа, Інтернет, а також аудиторні ролеві інтерактивні ігри і тренінги. Також мається на увазі сформованість стартового рівня іноземної компетенції і сформованість комп'ютерної компетентності на середньому рівні.

Зовнішні умови - це наявність комп'ютерного класу, дидактичної допомоги, навчально-методичних матеріалів, комп'ютерних програм і тестових оболонок. Завдання і вправи, які використовувалися на даному етапі, були направлені на розвиток позитивної мотивації через збудження первинного інтересу до предмета. Інтерес викликали не тільки аудиторні заняття, але іноді більшою мірою, заняття, зв'язані із застосуванням можливостей комп'ютера, - або використання завдань, підібраних в мультимедійній допомозі «Bridge to English», «Business English», або серії граматичних інтерактивних вправ повчальної системи по граматиці англійської мови, або можливостей Інтернету.

Визначимо, що під час проведення експерименту ми спиралися на комплексний підхід до інтенсифікації і інформатизації професійного навчання студентів - філологів. Було відмічено зміну в співвідношенні цілей і змісту дисципліни «Іноземна мова»:

1) перехід до впровадження інтерактивних занять не тільки в рамках вибіркового використання комп'ютерних програм, але і в рамках аудиторних занять із застосуванням не тільки можливостей моделювання, але і складніших по побудові і здійсненню рольових ігор;

2) посилення уваги до застосування інформаційних технологій в рамках аудиторних занять (проведення ряду занять в комп'ютерному класі при пошуку інформації по окремих темах в мережі Інтернет, при використанні стартового і рівневого комп'ютерного тестування по окремих граматичних і лексичних темах, вибіркоче застосування можливостей мультимедійних навчальних посібників).

Таким чином, сформованість у студентів філологічних факультетів комунікативної компетентності дозволить їм складати анотацію прочитаного тексту професійної тематики, реферувати запропонований матеріал професійного і ділового характеру, володіти структурою документознавства країн, мова яких вивчається, стилістично правильно оформляти документи, вести професійну розмову по телефону, проводити рольові ігри на запропоновану тему, вести професійне листування, робити монологічне повідомлення професійного характеру з визначенням терміном мовлення, володіти елементами усного перекладу інформації англійською мовою в процесі ділових контактів, ділових зустрічей, нарад, використовувати форми і конструкції, що характерні для мови ділового професійного спілкування у філології.

Подальшого вивчення потребують особливості впровадження інноваційних технологій навчання в процес формування комунікативної компетенції майбутніх педагогів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Богданов В.В. Коммуникативная компетенция и коммуникативное лидерство / В.В. Богданов // Язык, дискурс и личность. – Тверь, 1990. – С.26-31.
2. Чепелева Н.В. Становлення професійної компетентності в системі вузівської підготовки практичних психологів / Н.В. Чепелева // Психолого-педагогічна наука і суспільна ідеологія: матеріали методологічного семінару АПН України, 12 листопада 1998 р. – К.: Гнозис, 1998 – 605 с.
3. Хомский Н. Язык и мышление / Н. Хомский. – М.: Прогресс, 1972. – 164 с.
4. Ніколаєва С.Ю. Методика викладання іноземних мов в середніх навчальних закладах / С.Ю. Ніколаєва. – К.: Ленвіт, 2002. – 346 с.
5. Беляев Б.В. Психологические основы усвоения лексики иностранного языка: пособ. для препод. и студентов / Б.В. Беляев. – М.: Просвещение, 1964. – 136 с.

УДК 378.14:54:504

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ПРЕДМЕТНИХ КОМПЕТЕНЦІЙ З ХІМІЇ В СТУДЕНТІВ-ЕКОЛОГІВ

Заблоцька О.С., доцент, к.пед.н.

Житомирський національний агроекологічний університет

У статті висвітлено концептуальні засади формування предметних компетенцій з хімії у студентів екологічних спеціальностей. Вони стосуються переліку і змісту предметних компетенцій з хімії, етапів, методів та засобів їх формування, навчальних підходів, дидактичних принципів, форм організації навчального процесу й навчальної діяльності студентів, модульної структури курсу "Хімія з основами біогеохімії".

Ключові слова: предметні компетенції з хімії, вища екологічна освіта, навчальні підходи, дидактичні принципи, модульна структура дисципліни, форми організації навчального процесу, форми організації навчальної діяльності студентів, етапи, методи, засоби.

Заблоцкая О.С. КОНЦЕПТУАЛЬНЫЕ ОСНОВЫ ФОРМИРОВАНИЯ ПРЕДМЕТНЫХ КОМПЕТЕНЦИЙ ПО ХИМИИ У СТУДЕНТОВ-ЭКОЛОГОВ / Житомирский национальный агроекологический университет.

В статье раскрыты концептуальные основы формирования предметных компетенций по химии у студентов экологических специальностей. Они касаются перечня и содержания предметных компетенций по химии, этапов, методов и средств их формирования, учебных подходов,